

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. A lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez. Csiky Lajos. — Tárca. Adalékok stb. Tóth S. — Részletek a „Nagyvárad-i ev. ref. egyház történelme“ cz. műből. Dombi Lajos. — Kedvező jelek. Sárkány Lajos. — Egy és más stb. — Irtdalom. — Különfélék.

A lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez.

II.

Igéretet tettünk első cikkünkben, hogy elmondjuk e lap hasábjain a lelkészminősítési szabályzat ügyének történetét, vagyis azt, hogy hivatalos uton minő phasisokon ment keresztül ezen ügy a mi egyházkerületünkben. Elég érdekes következtetéseket vonhatunk majd ki e kérdés eddigi történetének csak száraz előadásából is.

Egyházi törvénykönyvünk 188. §-ának rendelkezése szerint az egyházak osztályozása és a lelkészek minősítése iránti eljárást az egyházmegyék meghallgatásával az egyházkerületek állapítván meg, a mi tiszántúli egyházkerületünk 1882. novemberhó 27—29. napjain tartott közgyűlésében, — 356. jegyzőkönyvi szám alatt felhívja az egyházmegyéket, hogy a jövő tavaszi közgyűlésre ez ügyekben nyilatkozzanak.

Az 1883. ápril 26—30-diki egyházker. közgyűlés jegyzőkönyvének 40. számában azt jelenti a főjegyző, hogy az egyházmegyék betérjesztették javaslataikat. A végzés az lön, hogy ugyanazon gyűlés a következő napon egy bizottságot választ, mely megbíztatik, hogy a betérjesztett javaslatok alapján készítsen egy tervezetet s azt a jövő egyházkerületi gyűlésre adja be.

Ugyancsak az 1883. ápril 26—30-diki egyházker. közgyűlés jegyzőkönyvének 49. sz. alatt 9 taggal megválasztott a fentérintett bizottság, — melynek elnöke Kiss Áron esperes ur lett, — s felhívatott, hogy munkálatát a jövő közgyűlés előtt kellő időben az egyházi lapokban tegye közzé.

Az 1883. szept. 4—8-diki egyházker. közgyűlés jegyzőkönyvének 215. sz. alatt egész terjedelmében olvasható a fenti küldöttség által betérjesztett munkálat, mely ugyanazon szám alatt némi változtatással elfogadtatott.

Az 1885. aug. 24—28-diki egyházker. közgyűlés jegyzőkönyvének 211. számában az elfogadott minősítési szabályzaton már változtatás történt, amennyiben kimondatott, — a n.-szalontai egyházmegye indítványára, — hogy a s. lelkészek szolgálati ideje nem a 2-ik, hanem az 1-ső vizsga letétele után — a közszolgálat megkezdésétől — számíttassék. Megbíztatik egyszersmind e szám alatt az esperesi kar, hogy a hiányosnak talált egész lelkészminősítési szabályzatot vizsgálja át s készítse újabb tárgyalás alá.

Az 1886. május 3—7-diki egyházker. közgyűlés jegyzőkönyvének 36. számában jelentetik, hogy több egyházmegye nyilatkozatot küldött be a lelkészminősítési szabályzatot illetőleg. Végzés az lett, hogy nyilatkozatküldésre szólíttatnak fel a többi egyházmegyék is s kiküldetik egy bizottság, — ismét Kiss Áron esperes ur elnöklete alatt, — azon megbízatással, hogy a nyilatkozatok alapján javaslatot készítsen.

Mint ugyancsak e tárgyra vonatkozó s nagyon sok szabadosságra, visszaélésre alkalmas szolgáltató dolog említhető föl, hogy az 1886. aug. 9—12-diki egyházker. közgyűlés 279. sz. alatt azon határozatot hozta, hogy a lelkészbi bizonyítványok és oklevelek tárgyában esetről-esetre határozni és ítélni az egyházmegyei jelölő bizottságok jogkörébe tartozik.

Ide tartozik aztán a folyó évi május havának 9—13. napjain tartott egyházkerületi közgyűlésnek, a theologiai vizsgák szabályzatával foglalkozó, 82-ik jegyzőkönyvi szám alatti határozata, mely a jövő lelkészminősítési minősítésére nézve már pozitív rendelkezéseket tartalmaz.

Végre pedig a folyó évi augusztus havának 22—27. napjain tartott egyházkerületi közgyűlés is foglalkozott e tárggyal, jelentést tevén a kiküldött bizottság, hogy most már minden egyházmegye nyilatkozata beérkezett s így a közelebbi közgyűlésre kész lesz a minősítési munkálat. Elfogadtatott a bizottság azon javaslata, hogy a testvér-egyházkerületek hívassanak föl, hogy a lelkészminősítési szabályzat egyöntetűvé tétele céljából mindenik bizon meg a maga kebeléből néhány küldöttet, a kik e tárgyban közösen tanácskoznának.

Egy következő cikkben elmondjuk, hogy mi nem volt jól téve a fentebb elősorolt egyházkerületi intézkedésekben s hogy mit lehetne a leendő lelkészek minősítése ügyében tenni. Mert valamit okvetetlenül tenni kell!

Csiky Lajos.

T á r c z a.

Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

1766. augusztus 12.

Jelenvoltak: Szilágyi Sámuel superintendens elnöke alatt: Kápolnási Mihály bihari, Kömlei Márton beregi, Kaszap István kunsági, Deák János ugoicsai, Debreczeni János debreczeni széniorok; Szikszai György békési egyházmegye nótáriusa; a n.-bányai, érmelléki és középszolnoki egyházmegyék deputátusai; a debreczeni professorok hárman, u. m. Hatvani István, Varjas János és Sinay Miklós; a távollevő Szatmári Paksi István helyett, — ki generalis nótárius volt, — helyettesített Sinay. A világiak közül: Dobozy Mihály főgondnok, Váji István, Péchy Imre, Szeremlei Sámuel főbíró, Szilágyi Mihály senátor.

T á r g y a k:

1. Világi egyének választattak, kik a polgári törvényszékeken az egyházi ügyeket figyelemmel kísérik és szorgalmazzák. Placuit novos substitui in locum eorum, qui die 5-ta novembris anni 1734., in congressu Bodrog-Kereszturini constituti fuerant, jamque omnes morte decesserant, hac serie: Debreczen városában Szeremlei Sámuel városi főbíró; debreczeni egyházmegyében Fráter István debreczeni főjegyző; bihari egyházmegyében Váradai Ferencz Telegden; érmelléki egyházmegyében Péchy Imre; középszolnoki egyházmegyében Bölönyi Sándor alispán; nagykárolyi egyházmegyében Rhédey Ferencz; Silvaniensis tractusban Gencsi Zsigmond Ilozsván; Nagy-Bánya városára Marti Sámuel; n.-bányai egyházmegyére Gáspár Sándor Apában; máramarosi egyházmegyére Csebi Pogány Ádám; beregi egyházmegyére Lónyai László; ugoicsai egyház-

megyére Rátonyi Gábor Halmiban; szatmári egyházmegyére Vay István; szabolcsi egyházmegyére Pálóczy Horváth József Bogáton; Kunságra Roffi Borbély Sámuel; békési egyházmegyére — — —; Szatmár-Németi városára Szentpéteri János; Kővárvidékére Katona Zsigmond Sáros-Berkeszen; hajdú városokra főkapitány Csanádi Sámuel.

2. Füredi Mihály békési esperes nagy betegsége miatt e hivataláról lemondván: elfogadtatott a lemondás; az illető egyházmegye válaszszon új esperest.

3. Zoványi József szilágysági esperes ellen névtelen beadvány érkezett, melyben erősen vádoltatik többféle visszaéléssel. Egy deputatio nevezetetik ki az alapos vizsgálatra.

4. Dancs Imre tákosi egyház gondnoka panaszkozik, hogy nőjének széke a templomból kihányatott. Az ügy vizsgáltassék meg és kíméletesen oldassék meg; ha ragaszkodik hozzá Dancs, akkor készíttethet széket nője számára.

5. A vári egyházban fölmerült visszás ügy jövő gyűlésre halasztatik.

6. Torkos István orosi lelkész panaszt emel, hogy az ottani plébánus a ref. templomhoz jogot formál és azzal fenyegetődik, hogy elfoglaltatja, ha önként át nem adatik. Az alispán kerestessék meg ez ügyben a superintendens által és mutattassék fel előtte azon királyi rendelet, mely néhány évvel ezelőtt körözve volt, hogy ő Felsege magának tartotta fenn az ily ügyekben az intézkedést.

7: Fái József szatmári sénior előterjeszti, hogy Szatmármegye alispánja Szuhányi László, mint hiripi földbirtokos, a hiripiek által a lelkész számára fizetni szokott tizedet lefoglalni törekszik; mitevő legyen? Válasz: 1631-dik évben I. Rákóczy György fejedelem adománylevele, — mely most Zoványi Józsefnél van és a melyben meg van erősítve a hiripi lelkész részére adandó tized is, — másolatban állíttassék ki és hitelesítve mutattassék fel.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Részletek a „Nagyváradai ev. ref. egyház történelme“ cz. műből.

A nagyváradai ref. egyház fénykora.

(Folytatás.)

Midőn a reformatió tért hódított Nagy-Váradon, ugyanakkor (1557.) ref. iskola is állíttatott föl, mely tanintézet rövid időn első rangúvá emelkedett, benne a hittani és bölcsészeti szakosztályok szerveztetvén.

Tagadhatlanul nagy mértékben elősegítette e tanoda

virágzó életre jöttét az 1557-ik évi tordai gyűlés azon határozata is, hogy a váradi iskola államilag s így államköltségen is állíttassék fel, e célra a mindenszentek zárdája adtván át. Első tanára lön a nagyváradi ref. iskolának Sasvári Gergely, „kit Nyakazó Antal váradi kapitány és biharvármegyei főispán tett professorrá, a barátokat kihajtván 1557.“

„Valameddig csak magyar szó zeng azon a nagy darab földön, melyet Árpád vezérlete alatt őseink elfoglaltak s szent örökség gyanánt nekünk utódoknak utolsó csepp vérünkig oltalmazandó és megvédendő kincsül általadtak és valameddig a szabad tudományok és művészetek kedves otthonra találnak nemzetünk kebelében: túl van minden kétségen, hogy mindaddig első rendű csillagként fog ragyogni nemzetünk történetének egén a váradi főiskola.“

A váradi főiskola virágzó állapotra juthatását, I. Rákóczy György fejedelem azon jótéteménye, hogy „a váradi kollegiumban tanító professorok közül, ha hárman voltak, kettőnek, ha pedig ketten voltak, egynek tartását örökösen magára vállalta és teljesítette is“, nagy mértékben elősegítette: valamint azon körülmény, hogy Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony 3000 forint adománya a város áldozatkész adakozása folytán annyira növekedett, hogy Váradon alól egy a Körösre épült négykövű malom és egy Brutzkujá nevével falu vásároltatott abból. Ezen malomból, melynek gondozása az imént említett falu kötelme volt, évenként 1200 zsák liszt bevétele vala a kollégiumnak. Ezenkívül volt még a váradi egyház tulajdonában két kórház, melyekben az elnyomorodott szegények közköltészen tartattak. A költségek fedezetül szolgált az egyház malma és az ugynevezett „Szentmártoni Hévviz“ (a mai „Félix fürdő“) jövedelme.

Ily körülmények között a 16. és 17-ik századbeli magyar tanintézetek közt első rangú volt a nagyváradi főiskola, mely több mint egy évszázadon át világosság gyúpontja volt a Tisza és Maros közti megyéknek s általában hű ápolója s tenyésztője a hazában a tudományos műveltségnek, hazafias szellemnek.

„Hodászi Lukács püspök váradi születésű levén, hihető, hogy a váradi ref. kollégiumban kezdte és végezte el tanulását.“ Valamint az is nagyon valószínű, hogy a később országos hírvő szónok s éles eszű katolikus pap Pázmán Péter hasonlóan a nagyváradi ref. egyház szellemi emelőjén táplálkozott s növekedett, ámbár — a virágból mérget szíván magába — férfi korában a protestantismus legnagyobb s leghatalmasabb ellenségeinek egyike lön.

A váradi ref. egyház hathatós pártfogót talált Telegdi Miklós főúrban, ki annyira buzgó híve volt az egyháznak, hogy saját költségén több jeles képzettségű ifjat küldött ki külföldi egyetemekre tanulni, mint például Paksi Mihályt 1568-ban Genfbe. Csáki Pál és Csáki László váradi lakosok szintén melegkeblű pártfogói valának az egyháznak, valamint Hagymási Kristóf fejedelmi tanácsos, ki végrehajtója volt az 1566. márcz. 10-iki tordai országgyűlés azon végzésének, mely szerint: „egyenlő akarattal végeztetett, hogy aféle egyenlő renden levő személyek, kik a pápai tudományhoz és emberi szerzéshez ragaszkodtanak és abból megtérni nem akarnak, az ő Felsége (János Zsigmond) birodalmából kiigazíttassanak.“ „Az váradi káptalannak ő Felsége ez jövő virágvasárnapot hagyta, kik ha meg akarnak térni,

házokban, szölejökben, marhájokban, — jószáguktól elválva, kiket ő Felsége magának akar tartani, — békességgel megmaradhatnak: ha pedig az istennek ígését nem akarják venni, személyekben, marhájokkal egyetembe, valahova akarnak menni, szabadon elbocsáttassanak.“

Ezen rendelet következtében Váradról a róm. kath. papok Rhédei Ferencz nagyprépost kivételével, — ki protestánsná lön, — eltávoztak, üresen maradt templomaik elfoglaltattak s a katolikus egyházi szertartás Várad kebelében megszűnt.

A nagyváradi ref. egyház és iskola keletkezésével egyidőben nyomda is állíttatott föl az egyház részére s 1565-ben Mélius bibliája már a váradi könyvnyomdában készült. Hasonlóképen itt jelent meg (1568.) Mélius ezen című munkája: „A szenth Janos irassanak, a kit görögül Apocalypsisnek, azaz eltitkolt dolgoknak megjelenésének hínak, predicationok szerent való igaz magyarazattia.“

Általában szép virágzásra jutott rövid időn ezen egyház, úgy hogy kevés más ref. egyház mérkőzhetett vele népszerűség és fényesség tekintetében, sőt a mai „bihari egyházmegye“ is azon időben „váradi tractus“ nevet viselt és az azon időbeli váradi lelkészek többnyire esperesek valának.

A történelmi igazság érdekében hallgatással nem mellőzhető azonban a váradi ref. egyház életének derült egét felhővel árnyaló ama történelmi esemény, midőn 1569. okt. 10-én hitvita tartatik itt („Nagyváradi disputatio“) az unitáriusok és a szentháromság hívő protestánsok közt, ama nézet előharczosa s védője Dávid Ferencz, ennek pedig Mélius Péter levén. E nagyváradi disputatio káros hatással volt a ref. egyházra, a mennyiben sokan tértek át kebeléből az unitárius vallásra, midőn a hat napig tartott heves vita nem hogy az eltérő nézeteket özszeegyeztethette volna, sőt a szakadás teljessé lön.

Felemlítésre méltó fontos esemény továbbá az 1577-ik évben febr. 6-án Nagy-Váradon tartott zsinat, mely alkalmal a jelenleg „tiszántúli“, de akkor „tiszamelléki“ egyházkerületnek már tíz évvel korábban készült egyházi törvénykönyve újra kihirdettetett és megerősített. „Azonban a zsinat elnöke Gönczi Fabriczius, vagyis Kovács György debreczeni lelkész és püspök, avagy a mint magát nevezte, legfőbb szénior, szükségesnek látta, hogy e törvénykönyvből egy oly közhasználatú kivonatot készítsen, mely az istenitisztelet, egyházkormányzat s fegyelem minden ágában világos és egyszerű szabályokat nyújtson. El is készítette ezen „Egyházi fegyelem“ című könyvét XXVI cikkben, mely e zsinaton hasonlólag elfogadtatott.“

Dombi Lajos.

(Folyt. köv.)

Kedvező jelek.

Kezembe vevén a tiszántúli főtiszt. egyházkerület ez év május havában tartott gyűlésének jegyzőkönyvét, egy protestáns szív sajátos örömevel olvasom abból az egyházkerület azon bölcs intézkedését, mely szerint egy régóta érzett szükségre fordítván figyelmét, az énekügy rendezését munkába vette. Vagyis a konvent által alkotott tanterv énekügyi részénél a positiv megvalósítás terére lépett.

Alig van prot. kultuszunknak kiemelkedőbb része, mely az ihlet szárnyait oly gyors mozgásba hozná, mint az éneklés. Vagy ha a buzgóságnak egyetemes érzetté emelését tekintjük, — mondhatnám, — nincs is. Honnan van mégis, hogy prot. egyházi életünk mezején — a régi jó szokásnak: a templomon kívül a családi és társadalmi élet kebelén is oly nemesen kultivált éneklésnek visszavarázslása nélkül — ez iránt oly keveset érdeklődtünk. Egynehány jól rendezett, városi, jómódú ekklézsiát kivéve, hol e célra könnyebben is áldozhatnak, elszomorító jelenséggel találkozunk.

Életemem levén az éneklés — a szép ízléses éneklés pedig lelkenek tápláléka — sok egyházban, hol alkalmam volt megjelenni, megfigyelés tárgyává tettem azt. De meg kell vallani, hogy különösen falusi gyülekezetünk sok részében tapasztalatom a szép ízlés, a lelki épülés és buzgóság rovására ütött ki. Micsoda épületes érzés szállhatja ugyanis meg a lelket ott, hol egyrészt a diktáló gyerek rikító kiáltása, mosolyra indító botlásai a kifejezésekben; másrészt a zenei ismeretben botorkázó kántor rikácsolása, károgással fűszerezett accordjai s tetőzetül a plebs kimagaslani vágyó koriphäusainak sentimentalis kanyargatásai, — virtuskodó físztulái, — rendszertelen, ízléstelen ütenybeosztásai — igyekeznek bevezetni a buzgóság szentélyébe. Csoda-e, ha ilyenkor ama persvasió fogja el az embert: nem-e az „erdők ligetes berkeiben ordító oroszlán“, vagy a keselyű körmei által kinezott rikácsoló veréb dicsőíti a természet templomát?! Nekünk — hála a prot. egyház géniuszának — mind a rythmust, mind a költői eszmék szépségét, mind az isteni felség tökéletességeit magasztaló kifejezéseket tekintve, — az emberi élet minden körülményeire vonatkozó, — oly szép énekeink vannak, hogy azokat elzengeni nem tudni, vagy hibás lengésekkel elcsúfítani — fájdalmas és szégyenítő lehet egy vallásos kebelre. Az ének a legszebb imádság. Szébb bármely, a kifejezések változatosságában hamar kimerülő imádságnál, mert ott a lélek kétszeresen élvez. Avagy prot. egyházunk — bár remek — imagyüjteményében találunk-e szébbet emez énekeknél: „Imálandó Isten, e széles föld néked“, „A csillagos égnek seregei ott fent“, vagy: „Óh könyörgést meghallgató“, melyeknek fenséges eszméi a velök megosztásáig, a lélek legbensőbb üregeibe is behatnak.

Az a hitünk, hogy imádkozni minden ember tud, úgy, a hogy, a neki adott ihlet mértéke szerint. Még az állat is, midőn föltekint az égre s megtelt vágyak után édesdeden pihen, — a természet Urát magasztalja. Mily szerencsétlen lehet az ember, ki énekelni nem tud, vagy arra nem tanították! Míg azon embert, kiről csak gondoljuk, hogy nem tud, vagy nem szokott imádkozni, a tengerre útasítjuk: addig — sajnos — az éneklés megtanítását nem tartjuk a lélek égető szükségének. Ifjaink keresztül mennek a gymnasiumon, kikerülnek az akadémiából s 50%-je nem tud énekelni, a másik 50%, ha tud is valamit, azt részint a természet ajándéka után saját szorgalmának, részint a családban kivételesen uralkodó jó szokásnak köszönheti, — de magasabb, a kor kívánalma szerint való ízlést elsajátítani nincs alkalmok.

Zsinati törvényeink 95-ik §-a kötelességévé teszi a lelkészeknek az éneklésre való felügyeletet, de hogyan tudjon

felügyelni olyanra, melyhez maga ért legkevésbé? E részben tanulhatnánk a r. kath. egyháztól, hol az éneklési ismeret a hivatal nélkülözhetlen előfeltétele. Nálunk eddig kevés gond volt fordítva az éneklésre. Innen van aztán, hogy templomainkban azok, kik az énekelhetés jótékony élvezetétől meg vannak fosztva, — mert nem tudnak énekelni, szórakozottságok elpalástolása végett — katolikus módra — imakönyveiket veszik elő s imádkoznak; sőt akadnak, kik a szent órákat profán könyvek olvasásával töltik. Így az istenisztelet egységét rontják meg. Nemcsak theologus, de jogász ifjainkra is ráférne egy kis énektanulás. Minő világi egyháztagnak lesznek ők, ha énekeinket nem ismerik!?

Elemi iskoláinkban is hagyagúl tanítatik az éneklés. Megtörténik sokszor, kivált köznapokon, midőn az iskolás gyermekeken kívül alig 2—3 ember van a templomban, hogy az éneklést a gyermekek járatlansága elakadt szekér módjára ránczálja, taszigálja idebb-odább.

Kedvező jelnek tartom azért és melegen üdvözlöm a főtiszt. egyházkerület bölcs intézkedését, melylyel az éneklésnek nagyobb lendületet adni, virágzását alapjában előmozdítani czélozza. Ébredés és haladás jele ez. Az ének- és zenetanári tanszéknek eddigi hézagpótló, benevolens, ingatag állása helyett, annak erősítése, állandósítása, az ének-órák szaporítása, az ifjaknak a zeneismerettől is feltételezett promoveálása, mind hathatós és szükséges tényezők.

Így is kell az! mert maholnap megöl bennünket a realismus. A prózai életben úgy is nagyon elmerül az ember, kell egy kis szép, léleknemesítő táplálék is.

De még tovább kellene menni. Felügyelni, hogy az ifjak az életben is érvényesítsék az énekterjesztés érdekében tehetségöket és majdan hivatalos befolyásokat. Szerintem felsőbb rendeleti úton kellene elkötelezni az énekvezéreket, — kik a képezdek modern berendezésével újabban úgy is szép zenei kiképzetésben részesülnek, — hogy egyházainkban nemcsak a növendékek, de a felnőttek körében is énekkart szervezzenek és a nagyobb isteniszteleteket ezekkel végezzék. Hogy így a szép ízlés és műének a nép vérébe menjen át. Sőt, a hol lehet, áldozattal is kisebb-nagyobb orgonák szereztessenek. Hagyjunk fel a túlságos puritanismussal, mely ezelőtt templomainkban az orgonát perhorreskálta, mely egyebekben is az egyszerűséget odáig vitte, hogy a porlepel és pókhálók tömkelegét templomi dísz gyanánt tekintette. Nem tudom, más hogy van vele, de rám nézve az orgonakísérettel összekötött éneklés felséges hatással van. Valami kimagyarázhatatlan érzelem futkos ereimben; sőt mondhatom, hogy a buzgóság és a felebaráti szeretet is nagyobb bennem ilyenkor. Azért köt engem a megyénkben alakulófélben levő lelkész- és tanítói dalárdához is rajongó lelkesedés. Bárcsak az érdektelenség elzúlni ne engedné!

Az egyházmegyék közül a f.-szabolcsi az, mely az énekügy rendezésére, felkarolásának terjesztése érdekében bizottságot nevezett s javaslatával a javítás szükségét észrevette s kimondta. Habár valamivel szélesebb és határozottabb irányban kellett volna a felett kontemplálni.

Midőn tehát még egyszer üdvözlöm a főtiszt. egyházkerület e téren tett intézkedését: szerény anyagi tehetségemhez képest a zenetanári tanszék felállításához 1 o. é.

frttal kész örömmel járúlok s majd a gyűjtésnél is készséggel közreműködöm.

Fekete-Ardó, 1887. szept. 29.

Sárkány Lajos,
ev. reform. lelkész.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

A „Családkönyv” készítésének módja és egy indítvány.
(Folytatás.)

A betűsoros mutatóba beírt házaspár, vagy törvénytelen gyermeket szült nő neve, az illető betűsoros anyakönyvben egy színes ponttal megjelölendő a fentebb előadott célból; ha más községben lakó férfi neve találta a házások között, az elé egy színes — vonal húzandó, a betűsoros mutatóból pedig, minthogy gyermekei úgy is másutt fognak születni, egészen kihagyandó.

Minden egyes betűnél a sorszámot elől, az 1-en kell kezdeni.

A hány ugyanazon betűn kezdődő nevű férfi házasságra lépés által családot alkotott s a hány nő törvénytelen viszonyból gyermeket szült, összesen annyi számnak kell lenni a betűsoros mutatóban; ebből természetesen következik, hogy ha valamely férfi, első felesége halála után, 2-ik házasságra lép, azért másodsor sorszámot nem kap, hanem 2-ik, esetleg 3. 4. 5. vagy 6-ik felesége is, az alább előadandó módon, az első után íratik.

Ha a kötött házasságok mind bejegyeztettek a betűsoros mutatóba, a törvénytelen gyermeket szülőkkel együtt, akkor a Családkönyvről megtudhatjuk, hány ív, vagy lapból fog állani. Mert a betűsoros mutató számjai és tételei iratnak fel „fejezet”-ül egy-egy üres „családív”-re, s ezek fogják alkotni a készítenő családkönyv lapjait; e szerint a betűsoros mutató számjai jelentik az egyes családívek számát is, úgy hogy ha az már el van készítve, emezt arról csupán másolni kell.

A betűsoros mutatóba csak a családalapítók, vagy alapító neve van beírva a szám után, de már a családkönyv íveinek készítése alkalmával az esketési időt is be kell jegyezni, hogy bizonyosok lehessünk a felől, vajjon mely időben kell a gyermekek születési idejét keresnünk. Legcélszerűbb, ha a betűsoros mutató után egyszerre készítjük el az egy betű alá tartozó minden családív fejezetét, mert ekkor a betűsoros esketési anyakönyv útmutatása mellett, egy-egy betű családívei miatt csak egyszer kell végig forgatnunk az esketési anyakönyvet.

Ha egy betű családíveit mind kiirtuk az esketési idővel együtt, akkor az egy nevű családok íveit (ha 30—40-nél nincs több egy-egy néven) csoportosítva, összeszedve, egyszerre készíthetjük (l. 6. melléklet); a kevesebb tagokból állók íveit, a nevek rokonhangzása után csoportosítva kevés fáradsággal és némi vigyázattal; végre a nagy kiterjedésű családoknál, az egyes családalapítók lehetőleg rokonhangzású vagy betűjü keresztnéve szerint elkülönítve, végezhetjük a munkálatot. E célból azonban szükséges minden egyes betű családíveit előre csoportosítani, hogy a munkálat könnyebben menjen.

Ezek megtétele után aztán igen könnyen elkészíthetünk, a fentebb jelzett csoportosítással, 30—35 évre terjedő családkönyv íveiből, ha az egyház tagjai 3—4 ezer körül vannak, naponként 80—120-at. És pedig a következő módon:

Az egy betű alá tartozó családívekből egy csoportba osztott 30—40 családív egyszerre készítésekor, a csoport íveit feltüntető lapot mindig szemünk előtt tartva, a 30—40 ívet, annak apróbb csoportjai szerint összeszedve, széjjel rakjuk asztalunkon. Ezután a kereszteleési anyakönyv betűsorosában a legrégebb időtől kezdve — maig, csak azon neveket nézzük és keressük, melyek a csoportosítást feltüntető lapon található. Ha ilyeneket találunk, az anyakönyvi folyószám igazítása után, az anyakönyvben található bejegyzést megnézzük s az egyes születési eseteket, azon számú családívbe írjuk, melyben az anyakönyvben jegyzettel azonos nevű szülék, vagy szüle neve található; egyúttal a betűsoros anyakönyvben, a már egyszer megnézett helyet, ha a kereszteleési esetet a családívbe bejegyeztük, elől egy színes ponttal, — ha pedig olyan nevű szüléket, (mert a családkönyv kezdete előtt kötött a házasság) a csoportosítást kitüntető lapon nem találunk, egy — vonallal megjegyezzük. Igen célszerű s a munkálatot könnyítő dolog, a hol az anyakönyv „Észrevétel” rovatában az illető szülőt után a netaláni elhalálozás is be volna jegyezve, ezt már a születési esetnek a családívbe írásával együttesen, ennek halálozási rovatába bejegyezni. Ekként jegyzünk be minden egyes születési esetet az illető családívbe, a kereszteleési anyakönyvből a legújabb időig.

Ezután kerül a sor a halotti anyakönyvre, melyből az egyes halálozási eseteket, — természetesen a halotti betűsoros kalauzolása mellett most már, mindig a színes pont és — vonal megtételével azonban, — jegyezzük be, ha a kereszteleési anyakönyv „Észrevétel”-éből még ezt nem tettük volna, az illető ívekbe.

Mint már fentebb említve volt, ha valamely férfi, nejének halála után 2-szor, 3-szor, vagy többször is lépne házasságra, ezért nem kap újabb számú családívet, hanem a meglevőbe, az előbbi házasságból származott utolsó gyermek után íratik 2-ik, 3-ik stb. feleség, azután ez alá a név s ha esetleg gyermekeik születnének, ezek az anya neve alá.

A kereszteleési és halotti anyakönyvek tételeinek a családívekbe bejegyzése után, célszerű dolog a további munkálat könnyítése végett az elhalt családtagoknak, — egy előlről a név alá kanyarított vonallal s a név függélyesen keresztülhúzásával, — kijegyzése, hogy első tekintetre kitűnjenek a család tagjai, kik közül a házasságra lépettet nagy nehézséggel, a családívek összehasonlítása és az esketési anyakönyv és betűsoros összevetése után is ki lehet találni, sokkal könnyebb és biztosabb azonban, egy, vagy az egész egyház, vagy legalább egy-egy családdal ismerős ember, sokszor talán rokon, utbaigazítása után eszközölni ezt, a mi, kereszteleés, esketés és halott bejelentés eseteit felhasználva, nem is nehéz dolog. Ekkor az illető házasságra lépett neve után, az „egybekelés” rovatba az esküvés ideje, a „jegyzet” rovatba pedig a házastárs neve s a családkönyvben található ívének betűje és száma jegyzendő; ezután, minthogy már ezen család tagja lenni megszünt, a fentemlített módon kijegyzendő; azon családíven pedig, melybe házasság útján tartozik, „vonatkozási szám”

rovatba azon családív betűje és számja jegyzendő, melyből kiszármazott. Ugyanilyen eljárás követendő az özvegy asszonyok és törvénytelen gyermeket szült nők férjhezmenetele esetén is. Ha valamely özvegnő vagy hajadon, törvénytelen szülés által alapítana családot, régi családjából szintén kijegyzendő s neve után a „jegyzet“ rovatba „törvénytelen szülés által családot alkotott“ minő betű és számú családív alatt, — a számára nyitott új ív „vonatkozási szám“ rovatába pedig régi családja ívének betűje és számja jegyzendő. (Lásd mindezeket: 7. 8. 9. 10. 11. 12. melléklet).

Minden egyénre nézve minden változás, házasságra lépés, törvénytelen szülés, halálozás, vadházasságban élés, vagy máshova költözés, minden előforduló esetben és mind egyik íven, a hol neve előfordul, bejegyzendő, illetve a jegyzet rovatban megjelölendő.

Ha valamely családapa meghalt, az utolsó gyermek neve alá húzott egyenes vonallal a családív bezárandó.

Ha valamely család tagjai elhalás, házasságra lépés, új családalakítás vagy végleges elköltözés által már mind kiszármaztak, a családívet átkereszteljük.

A más egyházközségből beköltözött házaspárok csak úgy vétethetnek fel a családkönyvbe s nyitattik számukra külön ív, ha azon egyház kebelében is, melybe átköltöztek, gyermekeik születnek, az első gyermekszülés ideje táján a betűsoros mutatóba bevezetendők, valamely már meglevő családívének száma alá, a szám, egy betű mellé jegyzése által megkülönböztetendő lévén. Szintén csak így vétethetnek fel a helybeli, de más egyházközségben esketettek, az eddigi anyakönyvezés szerint.

Az ekként vezetett és kezelt családívek aztán időmultával az egyház tagjainak összes számát biztosan kitüntetik. Mert az országos népszámlálás adatai, melyek jelenleg e célra alapul szolgálnak, csak az ország összes lakóira nézve valódi adatok, az egyes egyházközségek tagjai számát nem tüntetik ki teljes bizonyossággal, a mennyiben a népszámlálás idején, az egyes egyházak tagjai közül többen tartózkodhatnak más helyen, vagy állandó elszegődés, vagy csak napi foglalkozásuk hozván ezt így magával; míg meglehet, idegenek akkor vagy nincsenek, vagy talán nagyon is sokan vannak ott helyettük. Természetesen valamely egyház tagjainak számát csak úgy tarthatnánk mindenkor nyilván, ha az esetenként való ki- és beköltözésekről mindenkor értesülést nyerhetnénk, a mi — fájdalom! — a legtöbb helyen nem így történik.

Imé ezek azok nt. lelkészi értekezlet, a miket a családkönyv készítésre nézve ismertetésül adhatok. — Igyekeztem egész a legaprólékosabb dolgokig mindent előadni s e miatt talán első hallásra ismétlésbe esni is tetszettem; figyelmesebb megvizsgálása után azonban az elmondottaknak kétségtelenül szükséges volt mindazokat elmondanom; igyekeztem elég világosan, érthetően adni elő ismertetésemben minden dolgot; nagyon sajnálnám, ha mégis homályos maradt volna valaki előtt egyik vagy másik része ismertetésemnek; nem tulajdoníthatnám ezt másnak, mint a nt. Szöllösi urtól átvett műkifejezések összetévesztésének.

Zöld József,

n.-bajomi ev. ref. segédlelkész.
(Folyt. köv.)

Irodalom.

Imádságtan (Euchetika) a protestáns lelkészi kar, de különösen a hittanhallgatók használatára. Csiky Lajos debreczeni ev. ref. hittanártól. Ára 1 frt 10 kr.)*

Szerző előre jelezte, az ahhoz értők a nélkül is tudják, hogy e műve úttörő vállalat, új alkotás, a mennyiben e tudományág így önállóan külön feldolgozva mindezideig nem volt. Szerzőnek az a jó gondolata támadt, hogy kiemeli alárendelt helyzetéből, nagykorúsítja s tervét keresztül vivén, világ elé lépett munkájával s most, ha más érdeme nem volna is, az az egy elvitázhatlanul megvan, a mi pl. egy leányegyháznak, mikor függetlenítvén magát az anyaegyházról, önállóvá alakul, a mihez kellő bátorság, képesség, erkölcsi erő, anyag és sok szorgalom szükséges. A liturgia pedig mindezért nem haragszik, hiszen az ő hegemoniája alatt marad az euchetika továbbra is.

A milyen szerény s kissé talán szigorú is szerző az őt kétségkívül megillető érdem megítélésében, épen oly kevés igényekkel lép fel munkájában. „Tudatos imádkozókat“ óhajt képezni csupán, vagyis megösmertetni tanítványait, olvasóit az imádság kellékeivel, — értsék, tudják, mit mi-kép imádkozzanak, vagy szélesebb értelemben tanuljanak meg imádkozni. Ez igény nem sok, de viszonylag, a célt tekintve, mégsem kevés, épen elég, kellő határok közt mozgó. Azon távolabbi célt, hogy jó imádkozókat képezzen, megvalósítani a tudomány képtelen. Az imádkozási képességet gépiesen eltanulni; külső eszközök által a szívet oly fokra hevíteni, hol imádkozásra gyűl: lehetetlen. Jó imádkozót képezni ott fent az akadémián, a tanári székben, abban a korban már késő. E tudomány ott kezdődik a bölcsőben, az édes anya emlőin, annak ringó térdein, egy vallásos család kebelében, vagy a szenvedések iskolájában. Születni kell, subjectivitás, szív kell hozzá; sehova sem illik jobban, mint ide, a mit Göthe Faust-ja mond:

Wenn ihr's nicht fühl't, ihr werdet est nicht erjagen,

Wenn es nicht aus der Seele dringt . . .

Szemben az új alkotással, — egy új épülettel, — kinek egy, kinek más lehet a kifogása. Nekem alapjában, általában véve nincs; a mű szelleme, beosztása teljesen kielégít. A tudományt elméleti és gyakorlati részben szerencsésen megalkotta, — az idetartozó elemek sikerült egybehordása és feldolgozásával egyéb céljairól is biztos lehet. Több és becsesebb az első rész; kevesebb mind tartalomra, mind értékre nézve s több kifogás alá esik az utóbbi. Igen becses részét képezi a magyar imádságos könyvek együttes lajstroma, az imádságról szóló hittani, erkölctani, bölcsészeti értekezések külön-külön magokba véve is, úgy is, mint a mű alkotó részei. A gyakorlati rész részletesen elsorolja az imádság pozitív és negatív kellékeit; futólagosan szól azon-

*) Mult évben megjelent ezen művemem még nem ismertette a „Debr. Prot. Lap“ azon egyszerű okból, hogy a kit a bírálat megírására fölkerítem, túlhalmazott teendői miatt mindeddig nem ért rá azt elvégezni s megbízott engemet, hogy addig is, míg ő részletes ismertetésével elkészülhet, kérjek föl más valakit ilyen ismertetés megírására. Tekintettel arra, hogy apologétikai fordításom idedestova kikerül a sajtó alól s így egy későbbi művem az előbbinél előbb bírálatnék meg lapunkban, Kiss B. barátomat kértem föl Imádságtanom bírálatos ismertetésére, ki is fogadja tőlem szíves fáradságáért baráti köszönetemet. Szerk.

ban a közimádságok számos nemeiről, a többiek rovására csupán a halotti imádságokról tárgyal bővebben, mely eljárása szerzőnek eléggé indokolva nincs. Egyebekre nézve is adós maradhatott egyben-másban a felelettel, de nincs művében semmi olyan, a mi bele nem tartoznék — sikerültebb negative, mint positiv tekintetben. A fölépítés lehetne rendszeresebb, helyesebb elhelyezésével az egyes daraboknak, lánczolatossabb egybefüggésével az egybetartozó elemeknek, elhagyásával az itt-ott mutatkozó ismétléseknek. Mindeme fogyatkozások egy újabb átdolgozásban a második kiadásnál könnyen kijavíthatók lesznek.

Szerettem volna, ha szerző honi reformált egyházunkra, annak viszonyaira, szokásaira, szükségére több tekintettel van s eucharistiaja inkább magyar. Mint más külföldi egyházakban, úgy bizonyára nálunk is megvan az imádságnak az egyház alakulásától kezdve a maga történeti fejlődése. Az imádság-cultus, ágendás könyvek, az ugynevezett szabad és előírt imádságok használatáról, hitelvi küzdelmekről nálunk — mindezekről nagyon kevés van e műben, e részben ke kell érnünk imakönyveink jegyzékével, az egyes szabályok felderítésére vett magyar példákkal. E hiány leginkább feltűnik ott, hol a magyar ref. egyház szokásaitól eltérő kérdést tárgyal.

Ilyen mindenekelőtt a liturgialis szempontból oly nagy fontosságú 21-ik §. Előre is megjegyzem, hogy a frei és vorgeschrieben-nek nem találó neve a magyar szabad és előírt fordítás, legalább sokan nehezen fogják megérteni, hogy tulajdonképen miről is van itt szó. Nem szabatos mindjárt a §. címe sem: A szabad vagy előírt imádság ér-e többet? Az ér többet természetesen, a melyik jobb s lett legyen bármennyire elhasznált és sokat hallott R. B. nak egyik-másik örökszépességű imádsága, hatni és emelni fog sok más imádságok felett mindig és újra. Nem áll, a mit szerző ugyane §-ban mond, hogy a liturgus ez előírt imádságokat inkább csak „szárazon felmondja, hidegen leolvassa“ s még kevésbé áll, a mit azután mond, hogy a gyülekezet közönyössé levén az ilyen imádságok iránt, „rendesen csak azok elvégződése után lép be a templomba.“ Ezt a rossz szokást nálunk én sehol sem láttam és hallottam. Ez túlságos érvelése szerzőnek a szabad imádság szükségessége s előnye mellett.

Szerző határozottan a szabad imádkozás mellett foglal álláspontot. Én nem. Kétségkívül tény, hogy liturgialis s hatás szempontjából — mint fentebb is mondtam — az bír előnnyel a másik felett, a melyik jobb s ebből önként következik, hogy jelesebb imakönyveink használata teljesen szabad, helyes és kívánatos. Székács egyházi beszédei előszavában ezeket mondja: „a hallgatókra nézve épületesség szempontjából teljesen közönyös dolog, vajjon a szónok kebeléből vett, vagy másunnan kölcsönzött gondolatokat fejteget-e“; ismét másutt azt olvastam, hogy a ki nem tud a kézenforgó egyházi beszédeknél jobbat, vagy azokhoz hasonlót írni: használja és mondja a meglevőket. Ez áll szerintem az imádságra nézve, — és pedig sokkal inkább, a mennyiben jó egynázi beszédet több ember tud írni, mint jó imádságot. Itt tehát — az önmunkásságra serkentés fentartása mellett — én csupán azon gépies és lelketlen eljárást kárhoztatom, mely minden előleges készület, az imádság szellemébe hatolás nélkül, vasárnap, mint hétköznap veszi kezébe az imakönyvet. Igen szépen értekezett e tárgyban

Zsigmond S. a Figyelmezőben. Eddig menni e tárgyban én teljesen elegendőnek tartom. Lehet használni az előírt imádságokat határozott előnnyel, áttanulmányozva, ártérvé és átérzve azokat, mintha saját lelkünk, szívünk gondolatai lennének azok.

Keér.

Kiss Bertalan,
reform. lelkész.

(Vége köv.)

„Egyedül hit által.“ Egyházi beszéd elő- és utóimádsággal. Irta s az 1887. aug. 27-én tartott lelkészfelavatói ünnepélyen a debreczeni ev. ref. nagytemplomban elmondotta Dicsőfi József, a debreczeni ev. ref. theol. akadémián ny. r. tanár. Ára 12 kr. Kapható ifj. Csáthy Károly könyvkereskedésében, Debreczenben. Ajánlva van Szabó Mihály, ottományi ev. ref. lelkésznek. A tiszta keresztyéni szellemben, emelkedett magas hangon és irálylyal szerkesztett szép egyházi beszédet és imádságokat szíves örömmel ajánljuk t. olvasóink figyelmébe. A hit által való megigazulás mély titkú tanát tárgyalja e beszédben a kitünő képzettségű szerző.

Megjelent s beküldetett hozzánk: Ünnepi egyházi beszédek s vázlatok. Francia szónokok műveiből átdolgozta s fordította Hetesy Victor drávafoki ref. lelkész. Francziából átdolgozott műveiből: IV. kötet. Ára 1 frt 20 kr. Pécsent, 1887. Nyomatott Taizs Mihálynál. Segédlelkészek postával együtt 70 krért rendelhetik meg e művet a szerzőnél. Ismertetni fogjuk.

Különfélék.

Egyetemes konventje a magyarországi ev. ref. egyháznak, folyó évi novemberhó 19-én veendi kezdetét Budapesten.

Az „Irodalmi Társaság“ ügyében f. hó 6-án aláírók és más érdeklődők részvételével értekezlet tartatott Budapesten. A jelen voltak, reformátusok és ágostaiak, számszerint 14-en, miután örömmel konstatálták, hogy az irodalmi társulás eszméje protestáns körökben országszerte élénk visszhangot keltett és a tényleges pártolás úgy a magánosok, mint különösen a testületek részéről örvendetesen mutatkozik: egyértelműleg oda nyilatkoztak, hogy elérkezett az idő a Társaság formászerű megalakítására. A megindulást nagyon megkönnyítette volna az a körülmény, ha — mint tervezve volt — az evangélikusok és reformátusok konventjei egyidejűleg tartják vala gyűléseiket, a mikor a Társaság tagjai tömegesen jelen lehettek volna az alakuló gyűlésen. De bár a két gyűlés nem volt egy időben összehozható, az értekezlet abban állapodott meg, hogy a Társaság tényleges megalakítására alkalmas időben külön gyűlés hívassék össze még ez évben Budapestre. A meghívás eszközésére a Felhívást kibocsátott püspök és főgondnok urak kéretnek fel, valamint arra is, hogy a Társaság tagjaiból egy előkészítő bizottságot szervezzenek, mely a közgyűlést előkészítse, a tagúl jelentkezőket nyilván tartsa, a testületeket képviselők küldésére fölszólítsa, a vidéki tagoknak a közgyűlésre való feljutását megkönnyítse, az ügynek az egyházi és politikai sajtóban ismertetője és népszerűsítője legyen stb. A protestáns lapok szerkesztőségei az értekezletből

előre is megkerestetnek, melegen fölkéretvén, hogy a Társaság megalakítása munkájának hathatós támogatói, az ügynek gazdái, a mozgalomnak megannyi fókuszai legyenek és eszméserek, taggyűjtés stb. által a szép törekvést diadalra jutni segítsék.

Egy ev. ref. egyházközség fennállásának százados jubileuma. E cím alatt több politikai lapban olvastuk, hogy az Aradmegyében fekvő Kis-peregi ev. ref. egyházközség száz éves fennállásának f. hó 23-án tartandó jubileumán főtiszt. Révész B. püspök úr tartja az alkalmi egyházi beszédet. E hírből annyi az igaz, hogy az egyházközség csakugyan a püspök urat kérte föl az ünnepélynek imádsággal való megnyitására, de a ki e fölkérésnek, a hosszú út fáradsámaira tekintettel, nem tehet eleget. Az egyházi beszéd tartására mindjárt először lapunk szerkesztője kéretett föl, ki is a meghívást elfogadva, jövő hét végén indul el Kis-Pereg felé. Szép ünnepély lesz ez, ha tudjuk, hogy 110 évvel ezelőtt 37 református család kiűzetett Egyekről, Hajdúmegyéből s hontalanul, tüzhely nélkül lelkészt, tanítót tartva, legátust járattva, 10 év múlva, 1787. október havában Aradmegye déli részébe jutottak s a mostani Kis-Pereg helyén letelepedve, 100 év alatt virágzó egyházközséggé nőtték ki magokat. Az ünnepély további részleteiről még most csak annyit tudunk, hogy az előimádságot Szél Kálmán esperes ur fogja tartani.

Nagy-Kikinda. Mint lapunkban már kétszer is jelentettük, Nagy-Kikindán folyó hó 2-án alakult meg az ev. ref. egyházközség. A hozzánk beküldött részletes leírásból pótlólag a következő adatokat közöljük még. Fekete Gyula lelkész 2 Kor. 2. 14. alapján predikált, előadván egyházi beszédében, hogy Istent illeti a hála, mint a ki e helyen is megnyitotta az evangéliom vizének üdítő forrását s a ki azt eszeleksi, hogy diadalmasok legyünk a Krisztusban és az ő ösméretének illatját mi általunk minden helyen megjelenti, a minek feltüntetése után áttért arra, hogy a diadal most még csak kezdetleges és tökéletes csak akkor lesz, ha itt egyházunk megszilárdulva, kellő virágzásnak indul. De mi módon történik ez? I. Ha a Krisztust predikáljuk. II. Ha a Krisztus nyomdokaiban járunk. III. Ha a Krisztus lelke által munkálkodunk. Érdekes mozzanata volt a lapunk múlt számában jelzett közebednek azon tény, hogy Dr. Fejes József orvos, vonatkozva Szalay József nagy-beckereki lelkész beiktató beszédének azon részére, melyben ez azt jelzi, hogy az egyházi szent edényeket nem adhatja át az új lelkészeknek, mert ilyenek nincsenek, önként ajánkozott saját költségén a keresztelő szent edényeknek beszerzésére, Koós István pedig az urvacSORAOSZTÁSHOZ ajánlott föl egy arany kelyhet, a mely két adomány leirhatatlan örömet és lelkesedést költött az egyházközség tagjainak szívében.

A Duna-Maros-közi ref. segélyegylet novemberhó 1-sején alakuló közgyűlést tart Szapáryfalván.

Vozári Gyula, szathmári gymnasiumunk tanára, a rimaszombati prot. gymnasium tanárává neveztetett ki. Gratulálunk a jeles ifjú tanerő előlépéséhez!

Halálozás. Dr. Jenei Victor, kolozsvári egyetemi tanár, az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsosa és konventi képviselője, a kolozsvári ev. ref. egyházmegye gond-

noka stb. f. hó 8-án meghalt Budapesten, élete 47-ik évében s eltemettetett Kolozsvárott f. hó 11-én. Fájó részvéttel közöljük e gyászhirot, mert egyházunk egy hű és minden nagy munkára tetterős tagot, hazai tudományosságunk egy kiváló szellemi erőt, a humanitárius törekvések egy nagy és nemes szívű védnököt vesztek el a megboldogultban. Szelid béke lengjen a sok nagyot munkált férfiú porai fölött! Áldás emlékére!

Meghívó. A csurgói ev. ref. főgymnasium tanári kara Bátor Lajos áll. kép. tanár s a főgymnasiumi ifjuság közreműködésével Csokonai V. Mihály költőnk s az intézet egykori tanára arczképének leleplezése alkalmából 1887. október 26-án délután 2 órakor az ev. ref. templomban emlékünnepélyt rendez. A tanári kar nevében: Dr. Vida Károly, igazgató-tanár. Vidéki vendégek az elszállásolás ügyében szíveskedjenek az igazgatóhoz fordulni. T á r g y s o r o z a t. 1. Hymnus Kölcseytől. Bátor L. orgonakiséréte mellett éneklí a főgymn. énekkar. 2. Igazgatói megnyitó beszéd. 3. Emlékbeszéd. Irta és felolvassa Kondor József főgymn. tanár. 4. Tihanyi echóhoz Csokonaitól. Előadja a főgymn. énekkar. 5. Csokonai emlékezete Kondor J.-tól. Szavalja Barla Sz. Jenő. VIII. o. (Leleplezés.) 6. Csokonai „a reményhez.” Orgonára írta és előadja Bátor L. 7. A magányhoz Csokonaitól. Szav. Hollósi I. VIII. o. 8. Szózat Vörösmartitól. Bátor L. orgonakiséréte mellett éneklí a főgymn. énekkar.

Az európai iskolák statisztikája. Ausztria-Magyarországnak van 37 millió lakosa, 29,000 iskolája, 3 millió tanulója. 1300 lakosra jut 1 iskola, 12 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 104 gyermek, 1 lakos iskolai kiadása 82 kr. — Németországnak van 43 millió lakosa, 60,000 iskolája, 6 millió tanulója, 700 lakosra jut 1 iskola, 7 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 100 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 1 frt 48 kr. — Franciaországnak van 37 millió lakosa, 71,000 iskolája, 5 millió tanulója, 500 lakosra jut 1 iskola, 7 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 66 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 79 kr. — Spanyolország 17 millió lakosának van 29,000 iskolája, 2 millió tanulója, 600 lakosra jut 1 iskola, 10 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 56 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 70 kr. — Angliának van 34 millió lakosa, 58,000 iskolája, 3 millió tanulója, 600 lakosra jut 1 iskola, 11 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 52 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 93 kr. — Olaszország 23 millió lakosának van 47,000 iskolája, 2 millió tanulója, 600 lakosra jut 1 iskola, 14 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 40 gyermek, 1 lakosra eső iskolai kiadás 42 kr. — Oroszországnak van 74 millió lakosa, 32,000 iskolája, 1 millió tanulója, 23,000 lakosra jut 1 iskola, 65 lakosra 1 tanuló, 1 iskolába jár átlag 36 tanuló, 1 lakosra eső iskolai kiadás 14 kr. (Család és Iskola.)

Beküldetett. Gróf Majláth K. József (Bécs VII. Schottenfeldgasse 64.) beküldte hozzánk Kossuth Lajos hazánk fia arczképét, tudatván velünk, hogy abból egy példány 2 frt 40 krajczárért, 5 példány pedig 10 frtért kapható. A szépen kiállított nagy képhez való rámak 3 frt 45 krért szállíttatnak a megrendelőknék. A szép kép kétségen kívül megérdemli a közfigyelmet és pártolást.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**